

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazard, Cornelius

Antwerpen, 1662

II. Aenmerckinghe Op de Ketterije der Eutychianen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](#)

Tang in haer gheheel blyft / alsoo oock / al-hoe-wel de toevallen deḡ braodt̄ worden ghe-dept̄ / het lichaem Christi blyft in sijn gheheel: Wat doet dit wederom om ons te verghelyken by de Eutychianen, uyt welcker leeringhe/dat Christus maer eene nature haode/noodtsakelyck moest volghen (soo Vigilius seer wel bewijst) dat sijn lichaem was over al / ende soo wijt uytgesprekt als de goddelijckheid selve/dien volghens op eene sele- re maniere oneynelijck? Piet fulckē en kan besloten woz en uyt onse leeringhe/hier vozen ghe-stelt / soo heest dan D.Cabeljau groot onghelyck/ als hy ons dies-aengaende verghelycht by de Eutychianen.

II. AEN MERCKINGHE

Op de Ketterije der Eutychianen.

D.Cabeljau, Pag.564.

DE Eutychianen schenen oock t'inclineren tot de transsubstantiatie in het Sacrament d'ē Eucharistie, twelck Theodoretus in haer wederleyd: *Dialogo 2. De Papisten houden mede de Transsubstantiatie.*

Catholijcke Antwoorde.

DCabeljau, doet seer wel / dat hy niet ront uyt seght / dat dese ketterij de Transsubstantiatie / in der daet voorzonden / maer dat sy dit alleen schenen te doen / want soo is het bedzogh een wegnigh bewimpelt.

Piet teghenstaende segge / datter oock gheen en schijn en is / dat de Eutychianen inclineerden tot de Transsubstantiatie.

Theodoreetus, die van D. Cabeljau, tot hevestinghe van

Vande Ketterije der Eutychianen. 191
van sijn segghen / hier wordt gheciteert / sal de
sake uyt-wijzen/ ende het bedzogh van D.Cabeljau
ontdeken.

Desen Oudt-vader heeft een disput met een
ketter / by maniere van eene Dialogue , oft Samen-
sprake.

De questie was / oft het lichaem Christi veran-
dert was in de goddelijke nature / hier op / uae
vele disputen/vraeght Theodoretus , oft de Rechtsin-
nighe , soo hy hem noemt /

Seght my dan ; wat zijn de verborghen teecken , de
welcke vande Priesters gheoffert worden ? waer van zijn
sy teecken ?

Den Ketter antwoordt : Van het Lichaem,ende Bloedt
Christi.

Theodoretus : Zijn sy teecken van't waerachtigh lichaem,
oft niet waerachtigh ?

Den Ketter : Van't waerachtigh lichaem.

Theodoretus : Seer wel , want het beeld moet sijn voor-
beeldt hebben , want oock de schilders volghen de natu-
re nae,ende schilderen beelden van dinghen die men siet .

Den Ketter : 'Tis waer.

Theodoretus : Indien dan de goddelijke Mysterien het
waerachtigh lichaem verbeelden , soo is dan het lichaem
des Heeren, oock nu een lichaem , niet verandert in de na-
ture der goddelijkheydt , maer vervolt met de goddelijke
heerlijckheydt .

Den Ketter : Ghy hebt wel te propooste inghebracht
den discours vande goddelijke Mysterien : Want hier
uyt sal ick bethoonen , dat het lichaem Christi verandert
wordt in eene andere nature . Antwoordt dan op mijne
vraghen .

Theodoretus : Ick sal antwoorden .

De Ketter : Hoe noemt ghy de gave , de welcke gheof-
fert wordt , voor de aenroepinghe des Priesters ?

Theodoretus : Men moet het niet openlijk segghen :
want 'tis waerschijnelijck datter eenighe teghenwoordigh
zijn , die de Mysterien noch niet en hebben ontfanghen .

Den Ketter : Dat men antwoorde met duystre woer-
den .

Theodo-

Het I. Deel.

192
Theodoreetus: Ick noeme die gave , spijse van sulck een fact.

Den Ketter: Hoe noemen wy het ander teecken?

Theodoreetus: Dit is oock eenen ghemeynen naem , beteekenende de ghedaante des bekers.

Den Ketter: Maer hoe noemt ghy dit , nae de heylighmakinghe?

Theodoreetus: Het lichaem Christi, ende het bloedt Christi.

Den Ketter: Gheloof ghy , dat ghy het lichaem , ende bloedt Christi ontsanght ?

Theodoreetus: Jae, ick gheloovet.

Den Ketter: Ghelycik dan de teeckenen van't lichaem, ende bloedt des Heeren , andere zijn voor de aeropinge des Priesters , maer nae de aeropinge worden verandert, ende andere worden. Alsoo het lichaem des Heeren , is nae sijn hemelvaert verandert in de goddelijke substantie.

Theodoreetus: Ghy zijt ghevangkan met 't net dat ghy selve ghemaeckt hebt : Want de verborghen teecken en wijcken van hare nature niet nae de heylighmakinghe: want sy bliiven in de figure, ende forme vande selve substantie, ende connen ghesien ende gheraeckt worden: Maer sy worden verstaen , te zijn het ghene dat sy ghemaeckt zijn , ende sy worden aenbeden, ende sy worden gheloost als wesende de selve sake, die men haer gheloost te wesen. Verghelycikt nu het beelit met het voorbeeldt, ende ghy sult de ghelyckenisse sien : want de figure moet aen de waerheydt ghelyck zijn. Want dat lichaem heeft de vorige forme, ende omschrijvinghe, onde om met een woordt te segghen , de substantie des lichaems : maer het is onsterfelijk , ende onbediefelijk gheworden nae de verruissenisse. Ende heeft sijn sit-plaets ghekeeghen ter rechter handt , ende wordt van alle scheppelen aenghebeden , om dat het ghenoeamt wordt het lichaem van denature des Heeren.

Den Ketter: Maer het verborghen teecken verandert de vorighe benaminghe, want het wordt niet meer ghenoeamt, tghene het te vooren ghenoeamt wierit, maer het wordt 't lichaem ghenoeamt, soo moet men dan oock de

de waerheydt Godt, ende niet het lichaem noemen.

Theodoretus: 'T'schijnt dat ghy onwetende zijt: want 'ten wordt niet alleen het lichaem ghenoeamt, maer oock het broodt des levens: Soo heest het de Heere selve ghe-noemt: Ende het lichaem selve, noemen wy een godde-lijck lichaem,ende levendigh-makende, ende het lichaem des Heeren, leerende, dat het niet 't lichaem is van een ghemeyn man, maer van onsen Heere Jesus Christus, die Godt en mensch is.

*Desei discours hebb' ik wat verre / ende
hoogh willen ophalen/*

Ten eersten, om dat het aen de Ghemeynste soud' blijcken / dat men ten tyde Theodoreti, dat is over ontrent der hien hondert jaren / wist te spreken van Priesters, ende han Offerhande te doen,

Ten tweeden, datter wat wonderg-moest schyp-sen in't h. Sacrament / aenghesiet dat *Theodoretus* het mysterie niet en wilde recht uyt segghen/ maer niet duystere woorden / oft ghelyckenissen/ het selve niet willende verclaren voor de ghene die oft heydensch waren / oft noch de belydenisse niet en hadde ghehaen van't gheloobe. Want indien mendoe ter tydt / aengaende dese materie ghelooft hadde/soo als Partije mi gheleost; te weten / dat in het Nachtmal niet alder s en is alz broode/ende wijn/het welske teeckenen zjn van't lichaem ende bloede Christi, waer van wy door het gheloobe deelachtrig werden: Wat oorsaek of wat reden om niet recht / en claer uyt te spreken? *Theodoretus* noemt het hier spijse/ ende drank/ende teeckenen / wat isser dan dat hy verholte hout/oft niet claer uyt sprecket; hy seght nochtang/dat hy sulcks doet / soo moest hy dan ghelooven datter wat meer aen vast was/ dan Partije mi leert.

Ten derden, hebb' ik dit ghehaen / om voor de oogh te behoonen dat *Theodoretus* de transsubstan-tiatie niet en bestrijdt/maer veel eer/dat hy de selve bevestigt.

Laet ons dit sien uyt syne epghen woorden:

Ten eersten: *H*y bekent / dat hy ontvoegd het Lichaem,ende Bloede Christi,

Ten tweeden , hy seght / dat de teecken blijven in
de figure, ende forme vande vorighe substantie: Niet dat
sy blijven in hare voighe substantie / ghelyck sommighe dat hebben qualijck overgheset uyt
het Grieck/maer soo als ick gheseydt hebbe/ ende
de Grieckische wijsse van spreken mede brengt:
Mīn jāp En tñs περὶ τὸν θεόν τὸν κανούμενον, καὶ τὸν εἰδόντα
dat is/ sy blijven in de figure, ende forme vande vorighe
substantie. Dat dit soo moet overgheset worden/
bewijse ick uyt andere Grieckische Schrijverg/
die de selve wijsse van spreken ghebruyckt heb-
ben/ ende by de Griecken doorgaeng ghebruyckt
woordt/sae uyt Theodoretus selve/hier/ ende op au-
dere plaerzen.

Plutarchus dan in Themistocle , sprekende van het
hoofd van Gorgon , 'twelck afgherucht was van
het beeldt vande goddinne Pallas, segt: *Δὲν τὸν θεόν*
τὸν αἰδηρόντα, dat is/ soo de woorden legghen : Het
beeldt is afgherucht van't hoofd. Doch soo ghy de
grieckische maniere van spreken wilt aensien/
het moet wesen / dat het hoofd is afgherucht van het
beeldt.

Desghelyckg Theodoretus Lib. 2. Gracar affoert.
Seght / dat Plato , en de ghene die naer hem zijn
ghekomen/hare schriften hebben gherrochten uyt
de Theologie van goddelijke mannen. Hoe segt
hy dit in't Grieck : *Ἐν τῷ Θεῖον ἀρθρῷ τῆς θεολογίας,*
dat is/soo de woorden legghen / uyt de goddelijke
mannen vande Theologie , 'twelck Theodoretus niet
en wilt segghen/maer contrarie.

Doch wat willen wy verre loopen / wy heb-
ben een clair exemplel by de hande in dese voor-
gaende samen-sprake selve/daer Theodoretus segt:
Σῶμα τὸν κυρίου τῆς φύσεως, dat is/ soo de woorden leg-
ghen : Het lichaem des Heeren vande nature; het welck
Theodoretus niet en wil segghen/ maer het lichaem
vande nature des Heeren.

Alsoo ist hier mede indien ghy de woorden Theo-
doreti opneemt in 't Grieck / soo sy leggen / soo
schijnt hy te segghen/ dat het broot/ ende wijn/
blijven

blijven in haere eerste substantie/ forme / ende figure / maer indien ghy dit stelt op den toet-steen van de maniere van spreken der Grieken/ soo seght Theodoretus, dat het broodt/ ende wijn/ blijven in de forme / ende figure van de eerste substantie/ oster vande substantie/die sy te vozen gehadt hebben/in dier voeghen/dat hy niet en seght dat de vorige substantie des broodts/ ende des wijns blijft/ maer alleen de forme, ende figure daer van/waerom hy oock daetelijck daer hy voeght/ dat sy kunnen ghesien, ende gheraeckt werden, passende het sien op de forme, ende het raeken, op de figure: Ende soo her ghewixt is/ volghens de Reghelyc vande Philosophie/ dat de substantie niet en kan ghesien, ende gheraeckt werden in haer selven/maer alleen door hare toe-balligheden / soo blijkt het dan/ dat Theodoretus hier alleen spreekt vande toeballigheden / dat is/ de forme ende figure, de welcke overblijven / ende niet vande substantie/ selve. **Oit bevestighe** ick noch voorzder uyt syne volghende woorden.

Hy segdt dan ten derden : **D**e teeckenen die voor de aenroepinghe wareu/ worden verstaen, nae de aenroepinghe te sijn, het ghene dat sy ghemaect zijn. **N**oeteert / Theodoretus en seght niet : **S**y worden/ ghesien / of ghetast / of ghesmaect / tghene sy ghemaect/ maer sy worden verstaen, dat is/ ghe-loofst/ te zijn, het ghene sy ghemaect zijn ; want t'lichaem Christi en wort noch ghesien/noch ghevoelt/ noch gesmaect/maer verstaen of geloofst. **S**eghe mp/wat zijn sy ghemaect:broodt/ en wijn ? dat waren sy te vozen. **W**at dan ? dat sy ghenoemt worden/ het lichaem/ ende bloedt Christi? Theodoretus en seght niet dat sy verstaen worden te zijn/ het ghene sy ghenoemt werden / maer t'ghene sy ghemaect zijn : **W**at sijnse ghemaect ? hoorz toe:

Ten vierden seght Theodoretus, dat de teeckenen nae de aenroepinghe gheloofst worden, als wesende de saeken, die men haer gheloofst te wesen. **H**oe sult ghy die verstaen ? wat gheloofde Theodoretus aengaende

de saecken selve ; dat heft ghy hoven ghehoort/ te weten/ dat hy ontfaack het lichaem Christi , ende het bloedt Christi : Ergo als hy seght / dat sy verstaen worden te zyn / het ghene dat sy ghemaect sijn/ soo moet hier uyt volghen/ dat hy seght/ dat/ sy ghemaect sijn het lichaem / ende bloedt Christi; niet soo ghenoemt worden/maer ghemaect sijn.

Ten vijfden seght Theodoretus , dat de teeckenen nae de aenroepinghe/ werden aenghebeden: Soude Partijc, hare teeckenen in t' Nachtmael wel duren aenbidden : soo sare: waerom endoen sy t' dan niet ? soo neen : soo moet dan Theodoretus wat meer in dese teeckenen ghesien hebben als Partijc. Wat is dit ghetweest: het broodt ende wijn in haer selven ? die en moghen gheensing aenbeden werden. Wat dan ? het broodt ende wijn / voor soo veel als sy teeckenen sijn van t' lichaem / ende bloedt Christi ? Partijc, en sal my niet toestemmen/ dat het broodt / ende wijn/ oock niet dit op'sicht/ moghen aenbeden werden : Wat heest mer dan in de tyden Theodoreti, aenghebeden in't H. Sacrament: het lichaem Christi, dat hoven in den hemel is? dat en seght Theodoretus niet/maer hy seght dat/ t' sijnen tyde/de teeckenen selve wierden aenghebeden: dit en kost niet anders gheschieden/ als om dat sy teeckenen waren van t' lichaem / ende bloedt Christi, t'ghene in den hemel is/ofte t' ghene daer onder selve / wesentlyck / ende in substantie teghenwoordigh was: Het eerste en acht Partijc niet ghenoeghsaem om de teeckenen selve t'aenbidden: Ergo soo moet het nootsakelijck op aen komen op tweede ; soo heest dan Theodoretus niet alleen gheleert dat het lichaem / ende bloedt Christi wesentlyck teghenwoordigh waren in't H. Sacrament / maer oock datter van het broodt/ ende wijn / nae de consecratie niet anders overghebleven was als de forme, ende figure, dat is/ de toeballigheden vande vorighe substantie: Ergo Theodoreus heest / met ons / ghesustineert de Transubstantie.

Wat

Wat wille ick hier voorderg op discourenen
wy hebben de ronde bekentenis dieſ-aengaende
vande Chronijk-schrijvers van Maeghdenburgh
Centuria 5. Cap. 4. daer sy eerſt bekennen/dat Chryſostomus de transubstantiatie ſchijnt te bevestighen:
Daer naer: Het ſelue ſeggen sy / ſchijnt te ghevoelen
Theodoreetus, met deſe woorden: De teecken van't lichaem, ende bloedt des Heeren ſijn andere voor de aenroepinghe des Priesters, maer nae de aenroepinghe ſijn ſy verandert, ende andere.

Wederom Cap. 10. Theodoreetus, ſegghen sy/
ſchrijft perijskeleufelijck van't Nachtmal, namelicck dat
de teecken van't lichaem, ende bloedt des Heeren, nae
de aenroepinghe des Priesters verandert zijn, en eene an-
dere ſake.

**Verre van daer dan / dat Theodoreetus, de Eutychianen over de leeringhe vande transubstantiatie ſoude herispt hebben/ dat hy in teghendeel / ſoo blijkt upt ſyne voorgaende woordēn / ende de voorſeyde openbare bekentenis vande Chro-
nijk-schrijverg van Maeghdenburgh, de leere van-
de transubstantiatie heeft ghesustineert / ende be-
vestight teghen de Eutychianen, de welcke meyn-
den / dat/ghelyck het broodt / ende wijn in het H.
Sacrament nae de consecratie blijvende / maer
een naturen en haddeu/ nochtans genoemt wier-
den het lichaem / ende bloedt Christi, al hoe wel sy
het lichaem / ende bloedt Christi inder daet niet eu
waren. Alſo oock Christus maer een nature had-
de/ al hoe wel hy gheseydt wierdt een lichaem te
hebben / t'welck inder daet gheen lichaem en
was / maer alleen ſoo ghenoemt wiert. Dat
blijkt ſoo klaer als den middagh upt deſe hare
woordēn: Het verborghen teecken verandert ſijn vor-
ghe benaminghe, want t'en wort niet meer ghenoemt,
t'ghene het te voren ghenoemt wiert, maer t'wort het
lichaem ghenoemt: Soo moet men dan de Wærheydt,
Godt, ende niet het lichaem noemen.**

Hier upt blijkt dat deſe ketterg gheen ander
veranderinghe en bekenden in't H. Sacrament/

als van benaminghe/ dat is/ soo onse Partije dock
mede leert/ dat t'ghene voor de consecratie wier
hoocht/ en wijn ghenoeamt/ nae de consecratie den
naem kreegh van't lichaem / ende bloedt. Soo
dat dese ketterij niet met ons/ maer veel eer met
Partije in dit stuk over-een-quamen. Wie sal hier
nu D. Cabeljau kunnen ontschuldighen ofte van
eenen groben mislagh/ ofte van een openbare
ontrouwigheyt?

AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterij der Ethnophrones.

D. Cabeljau , Pag.565.

Ethnophrones wiedense ghenoeamt, ende van *Damascenus* onder het ghetal der keters gherenkent in *Catal. Heret.* die Christenen zijnde, de Heydensche manieren nae volgden. De Papisten meriteren desen naem in meest al htere ceremonien: Want op den klaren middagh ontsteken sy in hare Kercken wasse keerssen, en lampen, nae de wijse der Heydenen, t'welck *Lactantius* uytlacht lib.6. Cap. 2. vraghende: of men wel mach dencken, dat sy by hare sinnewijnen, die den autheur, ende ghever des lichts, het licht van keerssen, ende was voor een gave offeren? daer van daen hebben sy haer Wij-water, haer rascl daghen, haer Proces-sion, haer Vaghevyer, en menichte van andere dinghen. Siet *Gerjen. Baronius* &c.

Catholijcke andt woorde.

De ceremonien der Heydenen zijn tweederley gheweest. De eerste Soorte, die upter nature noch goet/noch quaet sijn/ ghelyck als is/ het ontste-ken van een keersse &c. De tweede Soorte. Die upter nature quaet sijn: Als sijn toover-konsten/waer-sigghen door het toedoen des duvels &c.

¶